

Sygn. akt IV CSK 181/17

POSTANOWIENIE

Dnia 27 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogumiła Ustjanicz (przewodniczący)

SSN Anna Kozłowska

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku Gminy T.
przy uczestnictwie T. B.
o wpis hipoteki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 27 kwietnia 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w G.
z dnia 16 września 2016 r., sygn. akt XVI Ca (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Gmina T. złożyła wniosek o wpis na jej rzecz w księdze wieczystej hipoteki przymusowej w kwocie 311 004,30 zł na nieruchomości stanowiącej własność T. B.

Referendarz sądowy w dniu 9 grudnia 2015 r. wpisał w księdze wieczystej hipotekę przymusową w kwocie 311 004,30 zł na rzecz Gminy T. na podstawie administracyjnego tytułu wykonawczego. Uczestnik wniósł skargę na ten wpis, zarzucając niezbadanie lub niewłaściwe zbadanie tytułu wykonawczego.

Sąd Rejonowy w T. postanowieniem z dnia 2 marca 2016 r. utrzymał w mocy wpis. Wskazał, że podstawą wpisu przedmiotowej hipoteki przymusowej w księdze wieczystej był odpis administracyjnego tytułu wykonawczego z dnia 8 listopada

2010 r. Przyjął, że urzędowo poświadczony odpis administracyjnego tytułu wykonawczego może stanowić podstawę wpisu hipoteki przymusowej w księdze wieczystej (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2013 r., IV CSK 637/12 i z dnia 24 października 2013 r., IV CSK 21/13, niepubl.). Uznał, że zarzut niezbadania tytułu wykonawczego jest chybiony z uwagi na treść art. 626⁸ § 2 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2011 r., IV CSK 392/10, niepubl.). Podkreślił, że administracyjny tytuł wykonawczy przedłożony przez Wójta Gminy T. spełniał wszystkie wymagania wynikające z art. 27 § 1 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (jedn. tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 1619 ze zm.; obecnie jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1201 ze zm.; dalej: „u.p.e.a.”) i tym samym, na podstawie art. 110 pkt 3 i art. 109 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 707 ze zm.; obecnie jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1007 ze zm.; dalej: „u.k.w.h.”), mógł stanowić podstawę wpisu hipoteki przymusowej. Spostrzegł, że podstawą uchylenia orzeczenia referendarza sądowego nie może być dołączona do skargi kserokopia postanowienia Naczelnika Urzędu Skarbowego w T. z dnia 10 grudnia 2015 r. dotyczącego umorzenia postępowania egzekucyjnego prowadzonego na podstawie administracyjnego tytułu egzekucyjnego. zauważył bowiem, że podstawą wpisu w księdze wieczystej jest oryginał dokumentu, a nie jego kserokopia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2004 r., IV CK 19/03, niepubl.), a Wójt Gminy T. wskazał, że złożył zażalenie na to postanowienie.

Uczestnik postępowania wniósł apelację od postanowienia Sądu Rejonowego.

Sąd Okręgowy w G. postanowieniem z dnia 16 września 2016 r. zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w ten sposób, że uchylił zaskarżony wpis i oddalił wniosek o wpis hipoteki przymusowej, nakazując jednocześnie jego wykreślenie. Uznał, że Sąd Rejonowy w niniejszej sprawie prawidłowo badał jedynie treść wniosku, treść i formę dołączonych dokumentów oraz treść księgi wieczystej, a jego zadaniem była ocena, czy dokument w postaci odpisu administracyjnego tytułu wykonawczego z dnia 8 listopada 2010 r. stanowi uzasadnioną podstawę wpisu. Stwierdził, że hipoteka przymusowa może być ustanowiona na podstawie tytułu wykonawczego, określonego w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym (art. 109

u.k.w.h.), a także na podstawie m.in. decyzji administracyjnej, chociażby nie była ona ostateczna (art. 110 u.k.w.h.). Przyjął, że w art. 109 u.k.w.h. jest mowa o tytułach wykonawczych nie tylko określonych w art. 777 k.p.c., ale także wskazanych w art. 26 i 27 u.p.e.a. Podzielił stanowisko Sądu Rejonowego, że urzędowo poświadczony odpis administracyjnego tytułu wykonawczego może stanowić podstawę wpisu hipoteki przymusowej w księdze wieczystej (tak m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2013 r. sygn. akt IV CSK 637/12). Zaakcentował wszakże, iż do apelacji od postanowienia Sądu Rejonowego w T. z dnia 2 marca 2016 r. uczestnik załączył oryginał ostatecznego postanowienia Dyrektora Izby Skarbowej w G. z dnia 8 marca 2016 r. utrzymującego w mocy postanowienie, którym umorzono postępowanie egzekucyjne prowadzone do majątku małżonków T. B. i A. B. na podstawie tytułu wykonawczego z dnia 8 listopada 2010 r. W uzasadnieniu tego postanowienia wskazano, że niedopuszczalne jest prowadzenie egzekucji należności z tytułu opłaty za wzrost wartości nieruchomości za 2008 r. wobec wadliwości tytułu wykonawczego obejmującego odsetki za zwłokę zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 800; dalej: „o.p.”), która nie ma zastosowania w tej sprawie.

Wnioskodawczyni wniosła skargę kasacyjną, zaskarżając postanowienie Sądu Okręgowego w całości oraz zarzucając naruszenie przepisów postępowania, mianowicie art. 328 § 2 w związku z art. 361 k.p.c., a także prawa materialnego, mianowicie art. 109 ust. 1 i art. 110 pkt 3 u.k.w.h.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 361 k.p.c. dotyczy niewskazania podstawy prawnej rozstrzygnięcia z przytoczeniem przepisów prawa, co, zdaniem skarżącej, w rezultacie uniemożliwia kontrolę merytoryczną zaskarżonego wyroku. Zarzut ten jest nietrafny. Sąd Apelacyjny wskazał bowiem podstawę prawną swojego rozstrzygnięcia w postaci art. 109 i 110 u.k.w.h. Skarżąca zresztą sama sobie przeczy, skoro następnie zgłasza w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia prawa materialnego, tj. właśnie wskazanych przepisów ustawy o księgach wieczystych i hipotece.

Sąd Najwyższy wskazał w postanowieniu z dnia 12 października 2012 r., IV CSK 104/12 (niepubl.), że za błędny należy uznać pogląd, iż hipotekę przymusową, której podstawą jest administracyjny tytuł wykonawczy, można ustanowić tylko wtedy, gdy została wszczęta egzekucja administracyjna, a wnioskodawca przedłoży dowód wszczęcia tej egzekucji (doręczenia tytułu wykonawczego). Sąd Najwyższy przyjął w postanowieniu z dnia 5 stycznia 2011 r., IV CSK 392/10 (Monitor Prawniczy 2013, nr 6, s. 323), że art. 109 ust. 1 u.k.w.h. oraz art. 34 § 1 i art. 35 § 2 i 3 o.p. w związku z art. 27 § 1 pkt 3 i 9 u.p.e.a. nie wprowadza zasady, że hipotekę przymusową, której podstawą jest administracyjny tytuł wykonawczy, można ustanowić tylko wtedy, gdy została wszczęta egzekucja administracyjna i przedłożony zostanie przez wnioskodawcę dowód wszczęcia tej egzekucji. Sąd Najwyższy stwierdził w postanowieniu z dnia 5 października 2011 r., IV CSK 558/10 (niepubl.), że nie zasługuje na uwzględnienie stanowisko, zgodnie z którym administracyjny tytuł wykonawczy nie stanowi podstawy wpisu hipoteki przymusowej, jeżeli dłużnik został pozbawiony możliwości złożenia zarzutów w sprawie prowadzenia postępowania egzekucyjnego. Jeżeli do wniosku o wpis hipoteki przymusowej z tytułu podatku od towarów i usług Skarb Państwa - Naczelnik Urzędu Skarbowego dołączył tytuł wykonawczy spełniający wymagania określone art. 35 § 1 i § 2 pkt 2 o.p., to sąd wieczystoksięgowy powinien na podstawie art. 35 § 3 o.p. ocenić zasadność tego wniosku pod kątem innych obowiązujących przepisów i dokonać wpisu hipoteki przymusowej, bez badania, czy doszło do wszczęcia postępowania egzekucyjnego w następstwie doręczenia zobowiązanemu odpisu tytułu wykonawczego. Sąd Najwyższy podkreślił w postanowieniu z dnia 17 listopada 2011 r., IV CSK 20/11 (niepubl.), że w sprawie o wpis hipoteki przymusowej na podstawie administracyjnego tytułu wykonawczego, jego badanie przez sąd wieczystoksięgowy sprowadza się do oceny zgodności administracyjnego tytułu wykonawczego z wymaganiami określonymi w art. 27 § 1 i 3 u.p.e.a., w tym w omawianym zakresie do zbadania, czy zawiera on stwierdzenie o wymagalności określonego w nim obowiązku. Sąd Najwyższy spostrzegł w postanowieniu z dnia 5 października 2011 r., IV CSK 606/10 (niepubl.), że art. 109 ust. 1 u.k.w.h. oraz art. 34 § 1, art. 35 § 2 i § 3 o.p. w związku z art. 27 § 1 pkt 3 i 9 u.p.e.a. nie wprowadzają zasady, że hipotekę przymusową, której

podstawą jest administracyjny tytuł wykonawczy można ustanowić tylko wtedy, gdy została wszczęta egzekucja administracyjna i przedłożony zostanie przez wnioskodawcę dowód wszczęcia tej egzekucji. Mając na uwadze funkcję tej hipoteki, podzielić należy kierunek wykładni, że ustanowienie hipoteki przymusowej nie jest sposobem egzekucji, lecz prowadzi do zabezpieczenia wykonania zobowiązania. Sąd Najwyższy zaakcentował w postanowieniu z dnia 14 stycznia 2016 r., IV CSK 205/15 (niepubl.), że przeciwko zapatrywaniu traktującemu hipotekę przymusową jako środek egzekucyjny przemawia przede wszystkim to, że hipoteka przymusowa nie zmierza do zaspokojenia wierzyciela i nie warunkuje wszczęcia egzekucji z nieruchomości, a sąd wieczystoksięgowy nie działa jako organ egzekucyjny. Hipoteka przymusowa występuje jako środek zabezpieczenia oznaczonej wierzytelności, a postępowanie o wpis hipoteki przymusowej odbywa się na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego regulujących postępowanie wieczystoksięgowe (art. 626¹-626¹³). Ustanowienie hipoteki przymusowej nie jest ani rodzajem, ani sposobem egzekucji; jego skutkiem nie jest też wyegzekwowanie roszczenia, lecz zabezpieczenie wykonania zobowiązania. Jest to postępowanie zmierzające do ułatwienia przyszłego postępowania egzekucyjnego. Z przytoczonych regulacji odnoszących się do hipoteki przymusowej oraz postępowania, w ramach którego jest ustanawiana, wynika więc, że hipoteka przymusowa jest środkiem zabezpieczenia wierzytelności, a postępowanie o jej ustanowienie jest postępowaniem rozpoznawczym, niemającym odniesień do postępowania egzekucyjnego, pozwalających na traktowanie tego postępowania „jak postępowania egzekucyjnego”.

Z ustalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika dość jednoznaczny wniosek, że postępowanie wieczystoksięgowe i postępowanie egzekucyjne są od siebie całkowicie niezależne. Nie oznacza to jednak, że sąd wieczystoksięgowy nie może brać pod uwagę wcześniejszego prawomocnie umorzonego postępowania egzekucyjnego ze względu na wadliwość administracyjnego tytułu wykonawczego. Taka sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie, w której dnia 8 listopada 2010 r. został wystawiony przez Wójta Gminy T. administracyjny tytuł wykonawczy, następnie zaś postanowieniem Dyrektora Izby Skarbowej w G. z dnia 8 marca 2016 r. zostało utrzymane w mocy postanowienie Naczelnika Urzędu Skarbowego w T. z

dnia 10 grudnia 2015 r. o umorzeniu postępowania egzekucyjnego prowadzonego na podstawie wspomnianego tytułu wykonawczego, którego wadliwość została wyraźnie wskazana w uzasadnieniu postanowienia Dyrektora Izby Skarbowej.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

jw